

5. Δομή / Πλοκή

Είναι ο τρόπος με τον οποίο συντίθεται ένα ποιητικό ή αφηγηματικό έργο, ώστε το τελικό κείμενο να αποτελεί ένα οργανωμένο και αισθητικά αποτελεσματικό σύνολο.

α. Στα ποιητικά κείμενα

Η δομή συνίσταται στη στιχουργική τους:

- στρωφικότητα (στροφές)
- ομοιοκαταληξία / ελεύθερος στίχος
- μέτρο / ρυθμός

Με τη μελέτη της δομής του ποιήματος φωτίζονται το νόημα, το συναισθήμα, ο τόνος κ' η πρόθεσή του.

(Δες παρακάτω για)

Διάκριση εννοιών ενός ποιήματος από:

- Τον χωρισμό σε στροφές
- Τις αλλαγές στον χρόνο
- Τις αλλαγές στην ποιητική φωνή

Αναλυτικά

Στροφικότητα / Στροφές

Ένα ποίημα αποτελείται από ορισμένο αριθμό στίχων, που μπορεί να χωρίζονται σε μικρότερες ενότητες.

Τα «συμπλέγματα» αυτά των στίχων αναφέρονται στροφές.

Οι πιο συνηθισμένες στροφές αποτελούνται από τέσσερις στίχους, μπορεί όμως να έχουν λιγότερους ή και περισσότερους.

Β. Στα αφηγηματικά κείμενα

Η δομή ουνήεταται ετον τρόπο με τον οποίο οργάνωνονται τα γεγονότα της ιστορίας σε μια ευκρινή σειρά (πλοκή).

Υπάρχει μεγάλη ποικιλία ετον τρόπο οργάνωσης και διεύετηής της πλοκής.

Ένα παράδειγμα είναι η αριστοτελική σειρά «αρχή - μέση - τέλος»

{ ή, διαφορετικά:
«αρχή κ' δέση, σταδιακή εξέλιξη και λύση» }

Η σύγχρονη αφηγηματολογία μας εφοδιάζει με άλλες τυπολογίες ενδυναμών της πλοκής, που ενομάζονται λειτουργικά σχήματα.

Ένα παράδειγμα είναι το σχήμα:

«αρχική κατάσταση, διαδικασία μετασχηματισμού (πρόκληση - δράση - τμήμα), τελική κατάσταση».

Βασικός μοχλός εξέλιξης της πλοκής είναι η δράση των χαρακτήρων:

οι επιθυμίες, τα κίνητρα της δράσης τους,

οι συγκρούσεις με το περιβάλλον,

εμπόδια στην εκπλήρωση των επιθυμιών τους και

η τελική έκβαση της δράσης

Ό,τι δίνει ώθηση στην ιστορία ενομάζεται «στοιχείο πλοκής».

Η εξέταση της δομής, του τρόπου δηλαδή οργάνωσης μιας αφήγησης, υποβοηθίζει την ερμηνεία.

Η πλοκή, επομένως, περιλαμβάνει:

- Την χρονική αναδιευθέτηση/αναδιάταξη των γεγονότων
- Την αξιοποίηση (από τον δημιουργό) διαφόρων εχημάτων αφήγησης/στοιχείων πλοκής

A. Αναδιευθέτηση/αναδιάταξη του χρόνου

(ΔΕΣ: Αφηγηματικές τεχνικές του χρόνου)

- προς τη σειρά/τάξη
- προς τη διάρκεια
- προς τη συχνότητα

B. Στοιχεία πλοκής

- Σύγκρουση ήρωα
  - με κάποιον που έχει: διαφορετικές απόψεις ή στάση ζωής ή ανάγκες επιδιώξεις
  - με τη μοίρα του
  - με το κοινωνικό περιβάλλον
  - με τις ανακρουόμενες επιθυμίες και αξίες του ίδιου

- Ανατροπή - Ανακάλυψη $\left\{ \begin{array}{l} \text{Ένα απρόσμενο γεγονός} \\ \text{(εύρεση, αποκάλυψη)} \end{array} \right.$
→ Ανανεώνεται το ενδιαφέρον του αναγνώστη

- Σαπένς - Αγωνία } Ο αφηγητής επιτρέπει την αβεβαιότητα του αναγνώστη. Εμπεριέχεται το στοιχείο της περιπέτειας.
- Κλιμάκωση - Κορύφωση - Αποκλιμάκωση - Λύση } Αλυσίδα γεγονότων και σταδιακά αυξανόμενων εμποδίων που κλιμακώνουν την ένταση και τις δυσκολίες του ήρωα, οδηγώντας τον στη δυσχερέστερη θέση / σε ένα επείγον κορύφωσης. Στη συνέχεια τα εμπόδια και η ένταση αίρονται / αποκλιμακώνονται σταδιακά, οδηγώντας σε κάποια λύση / εκτόνωση.
- Δολοπλοκία → Η επιτυχία του σχεδίου κάποιου ήρωα εναντίον κάποιων προβώντων εξαρτάται από την άγνοια ή την επιβίωση των τελευταίων.
- Τραχική ειρωνεία } Ο αναγνώστης διαβλέπει τον επικείμενο όλεθρο ή θρίαμβο του ήρωα (αγωνιώδης προσδοκία), ενώ ο ήρωας βρίσκεται σε πλήρη άγνοια.